

Endringen av revisorloven 2011:

Kjennetegn ved bedriftene som valgte vekk revisor

De viktigste faktorene for fravalg av revisjon er at virksomheter har en eierstruktur hvor majoriteten av andelene er eid av en enkeltperson, samt tilstedeværelse av autorisert regnskapsfører. Resultatene kan relateres til interne styrings-, informasjons- og kontrollbehov.

Artikkelen er forfattet av:

Siviløkonom
Hans Kristian Eilertsen
Chess

Siviløkonom
Katrine Hellem
Visma

Det viser en studie utført av Hans Kristian Eilertsen og Katrine Hellem i en masteravhandling skrevet ved Handelshøyskolen i Trondheim.

Hypoteser og resultater

Avhandlingen tok for seg fire hypoteser for å belyse problemstillingen: hva kjennetegner bedriftene som benytter seg av fritaket fra revisjonsplikt?

Hypotesene, den teoretiske begrunnelsen og resultatene avdekket i studien er som følger:

H1: Bedrifter med lav lønnsomhet vil i større grad velge å beholde revisor.

Å velge bort revisor anses som et valg tatt på bakgrunn av en rekke hensyn. Det argumenteres på bakgrunn av DiMaggio og Powell (1983), at organisasjonen ikke eksisterer alene, men som en del av en større sammenheng. Omgivelsene vil derfor påvirke bedriftens valg om å beholde revisor eller ikke. Bedrifter med lav lønnsomhet antas å ha større avhengighet til sine omgivelser, og vil derfor søke etter ytterligere legitimitet som en følge av lavere lønnsomhet. Revisors beretning kan gi denne legitimiteten gjennom å validere bedriftens økonomiske situasjon.

Fakta

Artikkelen tar for seg funnene i Hans Kristian Eilertsen og Katrine Hellem (2014), en masteravhandling skrevet ved Handelshøyskolen i Trondheim. Temaet for avhandlingen var lovendringen som åpnet for at små aksjeselskaper kunne velge bort revisjon. Lovendringen av 2011 gjaldt for bedrifter med mindre enn 20 millioner NOK i eiendeler, mindre enn fem millioner NOK i omsetning eller ikke mer enn ti årsverk.

Hver av de fire hypotesene er utledet fra det som ble forutsatt som relevant teori: institusjonell teori, interessenteori, agent-prinsipal teori, og information economics.

Resultatene viste at sannsynligheten for fravalg av revisjon for gjennomsnittsbedriften var 49 %. Forklaringsgrad og prediksjonsprosent er økende over tid når hvert observasjonsår undersøkes separat, noe som tyder på at effektene av lovendringen forsterkes over tid.

Hypotesen bekreftes: bedrifter som har mindre enn 10 % totalkapitalrentabilitet velger i større grad å beholde revisor. Resultatet kan relateres til behovet for kontrollmekanismer – bedrifter med svakere finansielle resultater kan ha større behov for ekstern validering gjennom revisors beretning. Effekttørrelsen av totalkapitalrentabilitet er synkende over de tre årene undersøkelsen tar for seg (2011–2013), noe som tilsier at dårlig lønnsomhet er mindre avgjørende for aktuelt handlingsvalg når vi beveger oss bort fra tidspunktet lovendringen ble gjennomført.

H2: Separasjon av eierskap og kontroll medfører at bedriften i større grad beholder revisor.

«On the job consumption» – å berike seg selv på selskapets bekostning (Berle og Means, 1932) – er et begrep som er kjent for de fleste, og en problemstilling de fleste kan si seg enig i at vil være relevant når eierskap og kontroll deles. I slike tilfeller vil det være aktuelt å ha kontrollmekanismer fordi en ekstern godkjenning av regnskapet vil kunne verifisere for interessenter at bedriften holder visse mål når det gjel-

der orden og riktighet i finansiell rapportering. Størrelse på bedriften vil også påvirke agent-prinsipalforholdet. Chow (1982) antok, og bekreftet, at nytten av kontrakter og overvåkning av agenten har en positiv sammenheng med størrelse, da agenten har mer å tjene på å følge sine interesser i større bedrifter.

Resultatene viser at selskaper hvor majoriteten av andelen er eid av en enkeltperson i større grad velger bort revisor enn i selskaper med andre aksjonærstrukturer. Størrelsesvariablene omsetning og eiendeler viser at større bedrifter i større grad beholder revisor. Begge funnene understøtter hypotesen: en splittelse av eierskap og kontroll gir høyere sannsynlighet for å beholde revisor.

H3: Bedrifter med et avhengighetsforhold til interessenter i form av långiver vil i større grad velge å beholde revisor.

Freeman introduserte i 1984 sin «stakeholder theory» – et skifte fra kun å fokusere på eiernes interesser til å inkludere alle bedriftens interessenter. Økonomiske kontrakter, kontrollmekanismer og incentiver

vil være verktøy for å balansere forholdet og sammenstille interessene mellom bedrift og interessent. Dette fordi forholdet dem imellom vil være preget av usikkerhet og informasjonsasymmetri. Siden kreditorer er blant de viktigste interessentene, vil de ofte kreve revisjon i de tilfellene hvor eierskap og kontroll er separert – med andre ord i situasjoner «hvor bukken passer havresekken». Krav om revisjon fra långiver for å redusere informasjonsasymmetrien i interessentrelasjonen, bekreftes gjennom empirisk forskning foretatt av Senkow et al. (2001). Finansnæringsens Hovedorganisasjons prediksjon før lovendringen var i tråd med Senkows forskning – FNH hevdet at kreditor fortsatt ville kreve revisjon for å stille sine tjenester til disposisjon (Regjeringen, 2011). Annen empirisk forskning har også stadfestet kreditor som en viktig interessent, og verdien av reviderte regnskaper i forhandlinger om lånebetingelser.

Variierende effektstørrelser og divergerende sammenheng mellom de ulike gjeldsvariablene og revisjon, leder til en oppfatning om at modellen ikke gir entydige resultater. Man kan da spekulere i om det er typen gjeld som ligger bak handlingsvalget, men på bakgrunn av tilgjengelig data kan man ikke trekke noen generelle konklusjoner.

H4a: Bedrifter med høy kreditt-rating vil i større grad benytte seg av fravalg

H4b: Bedrifter med ekstern regnskapsfører vil i større grad benytte seg av fravalg

Walker (1988) argumenterte for at informasjon er en viktig faktor i økonomiske problemstillinger. Kvaliteten på informasjonen vil imidlertid også spille inn på dens verdi, da ulike aktører vil verdsette den samme informasjonen forskjellig. Demski introduserte i 1973 sitt finheteorem, et begrep som sier at ingen type finansiell informasjon er bedre enn andre. Det er bruksverdien for den enkelte aktøren som vil være den avgjørende faktoren, og det er med bakgrunn i dette begrepet hypotese 4 utledes. Man kan ikke påstå at revisors beretning alltid vil være den beste kilden til informasjon.

a. Revisors beretning ligger ikke til grunn for kreditt-rating i Norge. Kreditt-rating vil derfor representere en alternativ kilde til informasjon. Undersøkelsen viste at god kreditt-rating (A – AAA) har en positiv sammenheng med fravalg av revisjon, og støtter dermed

hypotesen. Resultatet tilsier at kreditt-rating er en fullverdig kilde til informasjon.

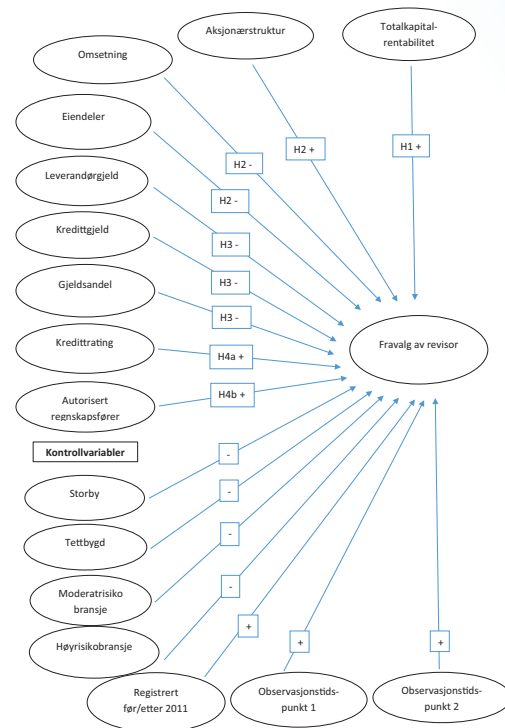
b. Finansdepartementet redegjorde i forkant av lovendringen for at en autorisert regnskapsfører til dels kunne oppfylle revisors rolle. Regnskapsfører er i likhet med revisor underlagt hvitvaskingsloven og tilsyn av Finanstilsynet (Regjeringen, 2011). Ved et bortfall av revisjonsplikt kan man derfor argumentere for at regnskapsfører vil kunne representere en profesjonell kilde til informasjon som vil sikre korrekt beslutningsgrunnlag omkring finansiell rapportering, både internt og i relasjon til interessenter. I likhet med god kreditt-rating har også bruk av autorisert regnskapsfører en positiv sammenheng med å velge bort revisor. Dermed bekreftes også denne hypotesen. Variablen autorisert regnskapsfører har også den høyeste effektstørrelsen i modellen: informasjon tilknyttet intern økonomisk styring og kontroll kan derfor ses på som et spesielt viktig aspekt.

Kontrollvariabler

Variablene tilknyttet bransje og registreringsår viser ikke forventet fortegn. Variablen beliggenhet viser derimot forventet fortegn. Det kan tyde på at bedriftens nærhet til eksterne interessenter og nærings-type i mindre sentrale strøk kan være med å påvirke bedriftens handlingsvalg. Tids-

aspektet viser seg også relevant, med en positiv sammenheng mellom tid og fravalg.

Figuren under illustrerer hvilke variabler som hører til hypotesene, samt kontrollvariablene som ble anvendt.

Metode og undersøkelsesdesign

Datsettet ble levert av Bisnode, og inneholdt 225 313 observasjoner fordelt på 79 284 ulike norskregistrerte aksjeselskaper i årene 2011–2013. Selskapene var alle innenfor terskelverdiene for å benytte seg av fritaket fra revisjonsplikt. Informasjonen i datsettet var basert på juridisk informasjon fra offentlige registre og regnskapsinformasjon.

Rådatsettet inneholdt observasjoner fra 2010–2013. Alle observasjoner fra 2010 ble fjernet, da lovforslaget trådte i kraft i 2011, noe som gjorde observasjoner fra 2010 irrelevante. Videre ble alle selskaper tilknyttet et konsern fjernet. Datterselskaper kan velge bort revisjon dersom de oppfylder kriteriene for små selskaper, men datsettet åpnet ikke for å sortere etter mor- og datterselskaper. Datterselskaper vil uansett også falle under konsernrevisjon. Holdingselskaper ble også utelatt fra analysen, da disse er revisjonspliktige. Det endelige datsettet inneholdt da selskapsinformasjon for 79 284 ulike bedrifter i årene 2011–2013.

Metoden for undersøkelsen var logistisk regresjon, hvor den avhengige variabelen enten fikk verdien 1 eller 0. Den avhengige variabelen var fravalg revisjon. Variablene vist i figuren over ble satt inn i regresjonsligningen og kjørt i SPSS. Regresjonsligningen ble kjørt i flere versjoner for å kunne undersøke effektene av kontrollvariablene og tidsaspektet, både hver for seg og sammen.